

कश्यपोऽसितो देवलो वा। पवमानः सोमः। गायत्री।

मन्द्रया सोम धारया वृषा पवस्व देवयुः। अव्यो वारेष्वस्मयुः ॥ ९.००६.०१

मन्द्रया- हर्षदया। धारया। सोम- रस। वृषा- वर्षकः सन्। देवयुः- देवकामः। अस्मयुः- अस्मत्कामः। अव्यो वारेषु- अव रक्षणगतिकान्तिप्रीतितृप्त्यवगमप्रवेशश्रवणस्वाम्यर्थयाचनक्रियेच्छादीप्त्यवाप्त्यालिङ्गनहिंसादानभाग वृद्धिषु। सरणशीलरसस्य स्वस्थान एव रक्षाकरेषूपलब्धिस्थानेष्वित्यर्थः। रसव्यञ्जकेषु। रसस्य प्रवेशस्थानेषु। रसतत्त्वस्य सुलभतया अवगमसाधनभूतेषु। रसार्थयाचनसाधनभूतेषु। रसावाप्तिसाधनभूतेषु। रसावरणेषु। रससंभक्तृषु। रसवर्धकेषु। वरणीयेषु प्रतीकेषु। पवस्व- क्षर ॥१॥

अभि त्यं मद्यं मदमिन्द्रविन्द्र इति क्षर। अभि वाजिनो अर्वतः ॥ ९.००६.०२

त्यम्- तम्। मद्यम्- तृप्तिकरम्। मदम्- हर्षम्। इन्द्रो- ह्लेदनकर। इन्द्रः- ईश्वराय। इति। अभि- अभिलक्ष्य। क्षर। वाजिनः- गतिमतः। अर्वतः- प्राणान्। अभि- अभितः। क्षर ॥२॥

अभि त्यं पूर्यं मदं सुवानो अर्ष पवित्र आ। अभि वाजमुत श्रवः ॥ ९.००६.०३

त्यम्- तम्। पूर्यं- सनातनस्य। मदम्- हर्षस्य। सुवानः- निष्पादकः सन्। अभि- अभितः। पवित्रे- शुद्धे प्रतीके कलशे वा। आ अर्ष- आगच्छ। वाजम्- बलम्। श्रवः- श्रुतिम्। अभि- अभिलक्ष्य। आगच्छ ॥३॥

अनु द्रप्सास इन्द्रव आपो न प्रवतासरन्। पुनाना इन्द्रमाशत ॥ ९.००६.०४

द्रप्सासः- शीघ्राः । इन्द्रवः- क्लेदका रसाः । आपो न- उदकवत् । प्रवता- प्रवणेन मार्गेण । अनु
असरन्- अनुगच्छन्ति । प्रवणं चित्तं सरन्तीत्यर्थः । पुनानाः- पावयन्तः । इन्द्रम्- ईशानशीलम् ।
आशत- व्याप्तुवन्ति ॥४॥

यमत्यमिव वाजिनं मृजन्ति योषणो दश । वने क्रीळन्तमत्यविम् ॥ ९.००६.०५

दश योषणः- दश योषितो दशदिक्षु स्थितमूलशक्तिधाराः । अविम्- रक्षकं प्रतीकम् । अति-
अतीत्य । वने क्रीळन्तम्- वन्यम् । वाजिनम्- गतिमन्तम् । अत्यम्- अश्वमिव स्थितम् । यम्- यं
सोमम् । मृजन्ति- शोधयन्ति ॥५॥

तं गोभिर्वृषणं रसं मदाय देववीतये । सुतं भराय सं सृज ॥ ९.००६.०६

वृषणम्- वर्षकम् । सुतम्- निष्पादितम् । तं रसम् । मदाय- तृप्तये । देववीतये- दिव्यानुभवाय ।
भराय- भरणाय । गोभिः- चित्किरणैः । सम- सम्यक् । सृज- प्रवाहय ॥६॥

देवो देवाय धारयेन्द्राय पवते सुतः । पयो यदस्य पीपयत् ॥ ९.००६.०७

देवाय इन्द्राय- ईशनाधिदैवताय । धारया- अविच्छिन्नप्रवाहेण । देवः- द्योतकः । सुतः- निष्पादितो
रसः । पवते- क्षरति । अस्य पयः- एतस्य सोमस्य सारम् । पीपयत्- इन्द्रमाप्यायति ॥७॥

आत्मा यज्ञस्य रंह्या सुष्वाणः पवते सुतः । प्रत्नं नि पाति काव्यम् ॥ ९.००६.०८

यज्ञस्य- देवपूजाया दानस्य सङ्गतिकरणस्य । आत्मा- स्वरूपभूतः । सुष्वाणः- प्रेरयन् । सुतः-
निष्पादितः सन् । रंह्या- वेगेन । पवते- क्षरति । प्रत्नम्- पुरातनम् । काव्यम्- दर्शनम् । नि पाति-
नितरां पालयति ॥८॥

एवा पुनान इन्द्रयुर्मदं मदिष्ठ वीतये । गुहां चिद्दधिषे गिरः ॥ ९.००६.०९

एव- एवम् । मदम्- हर्षम् । पुनानः- शुद्धिकरः । इन्द्रयुः- इन्द्रकामः सन् । मदिष्ठ- अतिशयेन
हर्षद । वीतये- अनुभूतये । गिरः- मन्त्रान् । गुहा- हृद्गुहायाम् । चित्- एव । दधिषे- धारयसि ॥९॥

Dr. Rangraji